

1 jan 2020

Om trötthet, eld och ett nådens år från Herren

Det är den tid på året när medias olika kanaler fylls av årskrönikor och framtidsspaningar. I min dagstidning fanns här om dagen ett helt uppslag med ”Goda nyheter”. Det fanns sådana i världen även under 2019!

Det är ju också den tid på året då det ramlar in personliga hälsningar från en del av dem vi inte dagligen hör av. Somliga är sorgkantade. Det handlar om uppbrott, förlust och oroande diagnoser. Den sortens viskningar och rop ökar av naturliga skäl med stigande ålder. Jag har själv under det gångna året passerat en åldersrelaterad milstolpe. Även om jag inte vill sluta att arbeta så hade jag bestämt mig för att minska antalet arbetstimmar. Jag såg fram emot att få mer tid för det som fått stå tillbaka under många arbetsintensiva år. Det var så mycket som nu skulle bli gjort. Än är inte skillnaden så stor som jag hade velat och trott. Jag märker att jag bär på en trötthet, fast jag, såvitt jag vet, har nåden att vara helt frisk. När jag har velat förstå denna oväntade trötthet och kanske söka bot, så har jag ibland tänkt tillbaka på ett möte med Göran Bergstrand. Han var under många år direktor för St. Lukasstiftelsen och en nestor bland själavårdare i vårt land. Jag träffade denne noble man för att göra en intervju för tidskriften Pilgrim och en del av den livskunskap han förmedlade under vårt samtal har jag ofta återvänt till.

I det rum där Göran Bergstrand under många år lyssnat till ett stort antal livsberättelser, beskrev han hur han nu ägnade mycket tid åt att ”lyssna färdigt” till en del berättelser som han fått gömma i sitt inre förråd. En del hade varit för svåra för att i stunden ta in i sin helhet. Andra ägde för många djup och vindlingar för att i ögonblicket kunna förstås. Åter andra hade en ljuvlighet i sig, en smak av god vilja, kärlek och försoning, som han i efterhand ville njuta i sin fullhet. Idag förstår jag, mer än under intervjun, vad Göran Bergstrand försökte beskriva. Jag är med om samma sak. Berättelserna jag lyssnat till under åren stiger upp ur djupen. En del får mig att gråta, annat fyller mig med tacksamhet. Det gemensamma: Jag känner en allt större vördnad inför detta att vara

människa och nåden svindlar inför påminnelsen att den Gud jag tillber bär namnet "Människoson". Vördnaden lockar mig till bön för många av dem som idag är "nya versioner" av de berättelser jag bär inuti. Vet jag hur jag skall be? Ja, jag tror att jag vet. Igen och igen återupptäcker jag "Herrens bön" och finner att det är nog att be: "Låt ditt namn bli helgat, låt ditt rike komma, låt din vilja ske." Lik många andra har jag också stor hjälp av Jesusbönen. Jag har mitt "radband" i fickan, fingrar på knutarna och ber: "Herre Jesus Kristus, Guds son, förbarma dig över...". Kanske handlar den trötthet som oväntat besöker mig om de bördor jag under livets gång försökt avlasta andra. Jag vet så väl att mycket inte blivit färdigt, blivit löst. Likväl kan det kännas som att något är avlyft, kanske är det överlåtet till Honom som inte blir trött och inte ger upp.

I känslan av att översvämmas av andras ensamhet minns jag något mer från intervjun med Göran Bergstrand. Han beskrev sin roll som själavårdare ungefär så här: "Jag ser att någon kommer till mig och bär en tung ryggsäck. Under den timma då vi samtalar kan min kämpande medmänniska ta av sig ryggsäcken, befriad röra på axlarna och få en frist, en stund av vila. När samtalet är över får den hjälpsökande igen ta på sig ryggsäcken, men den är lite lättare och ryggen är starkare, ömmar inte längre lika mycket. Detta kan vara tillräckligt och nog som kärlekstjänst emellan två människor på livets väg." Först tyckte jag att detta "resultat" var alltför klen, efter hand har det gett mig vila. Det kan vara nog som intention och mål från den som vill hjälpa, att erbjuda en frist, att låta någon andas lättare en stund. Därutöver kan Gud göra "långt mer än vad vi kan begära eller tänka" (Ef. 3:20).

Samtalet med Göran Bergstrand gav mig också ett sökarljus för resten av mitt liv. Han talade om det som han på sin ålderdom värderade mer än nästan allt annat: Två olika grupper av människor som han regelbundet träffade för det goda samtalets skull. Det var fråga om ömsesidiga samtal om livets väsentligheter, där genomskinlighet, tillit och ärlighet var viktiga ledord. Sådana samtal uppstår sällan ur intet. Man behöver sända ut rop, i väntan på ett svar. Ibland får man leta och vänta länge. Till slut måste man kanske kasta sig ut och våga vara så behövande och beroende som man faktiskt är. Vara sig själv, men inte sig själv nog. Det är en av mina böner för EKIBS, att komuniteten skulle vara en plats och en grogrund för samtal som ger överlevnadskraft. I norskan finns ett fint ord för samtal av hög kvalitet, man kallar det "skifte". Dels syftar det på utbytet människor emellan, dels är det en beskrivning av hur samtal kan bli livsavgörande, hur både inre och yttre landskap helt kan förändras, skifta.

Det sista jag vill plocka fram från det för mig så värdefulla samtalet med Göran Bergstrand är något som inte kläddes i ord, men som fanns i rummet där vi möttes. Jag överraskades av närvaron, den mänskliga närvaron och

Kristusnärvaron. Jag vet inte om Jesu namn nämndes, men jag vet att han var där, lika nära som min andedräkt, lika verklig. Den erfarenheten har dröjt kvar hos mig som en djup tröst. Där en människa försöker förstå och leva ett gåtfullt och komplicerat liv, där en annan människa vill bli till hjälp och ger sig hän i lyssnandet – där är Jesus Kristus. Det är den närvaron som under mina mer än fyrtio år som pastor varit den största bärkraften, i talarstolens offentlighet och i det dolda rummet. I den trötthet jag inte alltid förstår och inte så väl kan bemästra är det mot den närvaron jag riktar min slagruta och jag vet mer än jag känner: ”Kristus finns hos er, hoppet om härligheten”(Kol. 1:27).

Ett av mina första projekt som pensionär skulle bli, hade jag tänkt: att skapa ordning i mina bokhyllor. Jag har inte kommit så långt, ofta blir jag sittande eller stående och läser. En bok som tål att återvända till är ”Ord av spiritualitet” av Enzo Bianchi. Ett ord han skriver om är ”Akedia”, ett tillstånd som Evagrius av Pontos översätter med uttrycket ”Själens håglöshet”. Bianchi skriver:

Det handlar om ett tillstånd av uttråkning och själens kvävning som dömer oss till olycka och leder till att vi inte värdesätter det vi har. Vi uppskattar heller inte vår situation vare sig det gäller arbete eller det emotionella och sociala livet. Akedia leder till att vi drömmer om något som är ouppnåeligt. De som befinner sig i en sådan situation faller lättare offer för rädslor av olika slag. De blir ineffektiva i sitt arbete, intoleranta och oförmögna att stå ut med ’de andra’. De kan inte styra känslorna som fyller deras inre utan låter dem bli grogrund för svårmod och missnöjdhet med sig själva, och de frågar sig om de inte gjort fel hela livet.

I gamla monastiska berättelser kallas ofta akedia för ”middagsdemonen”. Jag tror att de flesta av oss känner igen middagsdemonen i vårt arbete, vårt äktenskap, i kyrka och tro. Finns det någon bot? I boken ”Ord av spiritualitet” skriver Enzo Bianchi om vikten av att acceptera den mänskliga existensens begränsningar. Akedia bekämpas med uthållighet, som Bianchi menar är konsten att leva med det ofullkomliga. Annan verksam medicin är att leva sitt liv i relationer, att ägna sig åt fysiskt arbete, att söka hjälp hos en andlig vägledare, att ägna sig åt bön. Jag skulle gärna lägga till: Att hjälpa dem som av olika skäl har svårt att klara sitt liv. Inte alla, kanske inte ens många, men de som påtagligt kommer i vår väg. Vår store psalmförfattare Anders Frostensson har uttryckt det väl: ”Hem jag kom när bort till någon som behövde mig jag gick.” En stor hjälp kan det också vara att följa naturen genom höst och vinter till vår. Att själv påbörja eller återuppta ett skapande, oavsett hur svagt kreativitetens låga från början flämtar. Kanske kan man utgå från en fråga. Om jag hittar mitt språk, vad är det jag vill säga, viska, ropa, förmedla?

Om vi nu dröjt en stund vid trötthetens tema så kan vi gärna göra sällskap med profeten Elia, han som i Första Kungaboken 17 fick uppmaningen av Gud. ”Göm dig vid bäcken Kerit”. Så heter en annan pärla i min stökiga bokhylla. Under drygt tvåhundra år formades unga karmelitbröder av det så kallade ”Vademecum” (Gå med Gud), ett kompendium för det dagliga livet i Karmel. Utifrån denna text har en karmelit från senare tid, Wilfrid Stinissen gett oss en nutida handbok i samma syfte. Denna bok doftar klosterliv, men är märkligt översättningsbar till ett liv långt utanför klostermurarna. Under rubriken ”Ordning” kan man till exempel läsa: ”Onyttiga ting fyller ingen legitim roll i din cell. Gå alltså med jämna mellanrum igenom dina saker och avlägsna det som inte har någon riktig funktion”. Ytterligare visdom finns att få under rubriken ”Arbete”: ”Lär dig konsten att anpassa din energi efter den konkreta uppgiften. Varför ägna 50% av din energi åt en sak som bara kräver 10%? En del av din kraft är kanske investerad i dina spänningar. I den mån du blir av med dem frigörs nya krafter.”

När vi bär på en viss eftersläpande trötthet kan det vara svårt att inmundiga stora mängder av text, ändå kan vi känna en hunger efter det som är bröd för vår själ. Poesin kan vara ett svar, de väl vägda orden. I min bokhylla fastnar blicken vid en grön bokrygg, ”Minnen av eld”. Det är ord, utmejslade ur klippan av den walesiske prästen och poeten R.S. Thomas. Här får man stanna länge på varje sida, som när Thomas försöker säga något om Gud, den Våldige: ”När vi upptäckte hans fotspår i våra tankars snö, hade vi inget att mäta storleken med.”

Men bokens titel, ”Minnen av eld”, gör både gott och ont i mig. Den är en tröstande påminnelse om eld som verkligen funnits och brunnit. Samtidigt väcks en orolig fråga. Har allt slocknat nu? Det är väl där vi får lystra efter en förnyad kallelse in i år 2020: ”Följ mig”. Han som har kallat och kallar igen säger om sig själv och sin sändning: ”Jag har kommit för att tända en eld på jorden och hur önskar jag inte att den redan brann.” (Luk. 12:49)

”För den här världens skull, tänd upp en eld i mig”. Jag sjunger gärna med i denna bön av lite nyare snitt. Det är en stor bön, världen är för oss knappast möjlig att omfatta, men ibland blir allt lite mer gripbart. Så var det när jag under julhelgen läste en artikel av Emanuel Karlsten, som besökt ett flyktingläger på Lesbos. Han berättade bland annat att ensamma barn låstes in på nätterna av säkerhetsskäl. Det som var en fiktiv trygghet blev en fälla när traumatiserade och drogade män klättrade över stängslet och våldförde sig på barnen. Vi läste tillsammans i vårt idylliska julkök, min man och jag och vi grät. Emanuel skrev om vikten av att hålla några av dessa namnlösa händer, allt blir mer verkligt då. Det måste bli det om bön och handling ska bli ett.

”Tänd upp en eld i mig.” Det kan ju gälla en alldeles särskild relation där det är mer än en eld. Jag skrev ett kapitel i en bok för några år sedan, om fyra frågor som behöver ställas i vår närmaste relation. Det kan börja glöda i askan om frågorna kommer ur ett ärligt och sökande hjärta, där all god vilja inte tagit slut. Frågorna ställdes från början av Jesus själv, till olika människor i speciella situationer. Frågorna lyder: Varför gråter du? Vem säger du att jag är? Vad vill du att jag ska göra för dig? Älskar du mig?

”Tänd upp en eld i mig”, må det också gälla den djupt personliga relationen till Honom som är A och O. I en av kommunitetens läsningar alldeles innan jul fastnade jag särskilt för den djupt rörande berättelsen om Simsons föräldrar, från Domarboken. Hur de fick besök av Herrens ängel, utan att helt förstå vem gästen var. Alltså frågade de efter gästens namn och fick till svar: ”Varför frågar du vad jag heter, mitt namn är ofattbart”(Dom. 13:18). Ja, så är det och ändå har vi nyss igen firat hur den ofattbare gör sig fattbar och vi får veta hans namn. Kanske är det i själva namnet, när vi trevande viskar eller ropar som värmen kan komma tillbaka: Jesus, Jesus, Jesus.

Det är väl där till slut en mening och en väg kan uppstå i tröttheten, att få ge namnet och berättelsen under ett nytt år till någon som inget vet om det som hände och vände i Betlehem.

Jag satt med en fyraåring vid vår julkrubba en dag. Hon är ett av många barn i vårt land som inget vet om stjärnan och stallet och hon lyssnade storögt när jag försökte berätta. Jag avslutade julevangeliet och frågade: ”Vill du att jag ska berätta mer”. Svaret blev: ”Om jag får sitta i ditt knä”. Jag vet att denna lilla flicka har förlorat ett viktigt ”knä” av trygghet. Hon är inte ensam om det. Kanske är det så nära vi måste komma, med bevarad känsla för integritet, för att trovärdigt kunna berätta det största av budskap. När jag är i ögonhöjd med en annan människa som vill lyssna till berättelsen från Betlehem och vad som hände sen, då är all trötthet som bortblåst. Då tror jag på ett nytt nådens år från Herren.

Den heliga mässan i nytryck

Varje rörelse inom kyrkan har sin karisma, spiritualitet, betoning eller vad vi väljer att kalla det. Ett framträdande drag i Ekumeniska Kommunitetens liv är gudstjänstfirandet. Genom tidebönera, söndagarnas mässor, morgonmässor i retreator och Ökenmässorna blir våra gudstjänster det kitt som håller oss samman – ja Kommunitetens själva hjärtslag.

DEN
HELIGA
MÄSSAN

*Så som den firas alla söndagar och
festdagar i Ekumeniska Kommuniteten
i Bjärka-Säby | PETER HALLDORF*

Ett viktigt bidrag till en fördjupad förståelse av det liturgiska livet i Kommuniteten är skriften *DEN HELIGA MÄSSAN - Så som den firas alla söndagar och festdagar i Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby*.

Genom boken tar Peter Halldorf med oss på en vandring genom 41 hållpunkter som inte bara hjälper oss att se mässans olika moment, utan också öppnar våra sinnen för mässans oändliga rikedomar.

Boken utgavs första gången 2014 och har varit helt slutsåld. Nu gläder vi oss över att utge en ny reviderad utgåva som vi å det varmaste rekommenderar våra medlemmar och noviser att läsa. Boken finns att beställa genom EKiBS förlag på ekibs.se

Vi avslutar årets första månadsbrev med den första av de 41 hållpunkterna och önskar ett välsignat Gott Nytt

1. INGÅNGSPROCESSION OCH INTROITUS

Guds folk är på vandring genom tiden och världen, eller med den gammaltestamentliga metaforen genom öknen till löftets land. Processionen är även en bild av herden och hjorden. Därför går celebranten alltid sist, så som herden går bakom fåren för att ha överblick.

När mässan inleds med procession åskådliggörs vårt pilgrimskap. Vägmedvetandet levde så starkt bland de tidiga kristna att man talade om sig själva som dem som ”tillhörde Vägen”. Genom hela kyrkans historia har vandringsmotivet hållits levande, sammanfattat i uttrycket *peregrinatio pro Christo* – vi är Kristi pilgrimer som genom mötet med den Uppståndne fått ett mål för våra liv. Varje mässa är en rastplats där vi genom Ordet och måltiden får vägledning och näring för den fortsatta vandringen. Vi inser hur livsnödvändigt detta rastställe är för att vi inte ska bli efter på vägen, förlora modet eller tappa orienteringen. Det är genom att vi varje söndag firar mässa som vi förstår varför vi är kristna. Det är genom att delta i kyrkans gudstjänst som vi bevarar tron.

I processionen som sker under sång kan alla döpta delta. Av praktiska skäl är det inte möjligt, men de som vandrar in i kyrkan representerar hela församlingen. Därför har det ett värde om alla åldrar så långt möjligt är representerade i processionen, även barnen. De som redan är samlade i kyrkan ansluter sig symboliskt till processionen genom att vända sig mot dem som kommer ”vandrande” genom församlingen, och genom att delta i sången. Guds folk känns igen på att de sjunger Guds lov i livets alla omständigheter. Sången är trons primära språk. Därför sjungs en stor del av gudstjänsten. Den inledande sången är vanligen hämtad ur Svenska psalmboken och har karaktären av tacksägelse och samling, samtidigt som den knyter an till den innevarande tiden under kyrkoåret.

När de som vandrat in i kyrkan samlats kring altaret och hälsat Kristus – han är vårt altare – går celebranten innanför altarringen medan de övriga söker sig till sina platser. Celebranten vördar altaret genom att kyssa det, placerar kalken med sitt kläde på altaret och ber i tystnad för sig själv och tjänsten denne är i färd med att utföra. Den inledande sången övergår under tiden i ett kort sjunget *introitus*, en ingångsantifon, vanligen bestående av ett bibelord som sjungs av kantorn och anknyter till söndagens firningsämne.

Under mässans inledning, fram till lovsången, är hela församlingen vänd mot öster, det vill säga mot altaret. Öster är frälsningens väderstreck varifrån Kristus kommer oss till mötes. I öster ligger Eden, det förlorade paradiset som vi kommit från och som vi återvänder till när vi firar den måltid vars innehåll ligger utanför tiden.

Guds frid

Liselotte J Andersson